

Sveriges universitets -
och högskoleförbund

Rapport från SUHF arbetsgrupp för flyktingfrågor 2016-2017

December 2017

Avrapportering perioden 2016-2017

SUHF:s arbetsgrupp för flyktingfrågor

Förord

Den 2-åriga mandatperioden för SUHF:s arbetsgrupp för flyktingfrågor upphör vid kommande årsskifte. Föreliggande rapport är gruppens slutrapport och redogör för det arbete som har genomförts under perioden. Inkluderat i rapporten finns även arbetsgruppens förslag på åtgärder som vi ser långsiktigt främjar inkludering av såväl nyanlända som sedan längre tid bofasta akademiker med utländsk utbildning, vid alla våra svenska lärosäten.

Dessa åtgärdsförslag presenteras mer ingående i bilaga 1 och benämns Ställningstaganden.

För SUHF:s arbetsgrupp för flyktingfrågor,

Cecilia Christersson, ordförande

1. Arbetsgruppens ledamöter och uppdrag

I alla lärosätens uppdrag ligger ett stort ansvar för breddat deltagande och allas likvärdiga möjligheter till utbildning. Arbetsgruppen har i sitt arbete tagit fasta på den viktiga roll som lärosätena spelar i att bidra med lösningar för individer under den uppkomna flyktingsituationen 2015. För att möjliggöra samordning av frågor av gemensamt intresse, både kort- och långsiktigt, och för att underlätta ett strukturerat erfarenhetsutbyte bildade SUHF en arbetsgrupp för flyktingfrågor (*Presidiebeslut, april 2016, Dnr 0027-16*). Arbetsgruppen har under sin 2-åriga period arbetat engagerat och aktivt med berörda myndigheter och organisationer, såväl offentliga som idéburna, i syfte att bidra till inkludering av nyanlända akademiker. Arbetsgruppens roll har varit att sprida kunskap, påverka beslutsfattare och driva på för förnyelse och utveckling. Arbetet hade i början (2016) fokus på den rådande flyktingsituationen i Sverige men har därefter (2017) varit mer inriktat på att ge förslag och att bidra till långsiktiga hållbara processer för att öka inkludering och möjligheter till validering och kompletterande utbildning för akademiker med utländsk utbildning. I det följande redovisas gruppens arbete under perioden 2016-2017.

Ledamöter

I arbetsgruppen har ingått lärosätesrepresentanter, studenter, och företrädare för departement, regioner och relevanta myndigheter som Universitets- och högskolerådet, Arbetsförmedlingen samt Myndigheten för yrkeshögskolan. Ledamöter för perioden 2016-03-18 till 2017-12-31 har varit:

- Maria Andersson, valideringssamordnare, Malmö högskola
- Veronica Brodén Gyberg, universitetslektor och flyktingsamordnare, Linköpings universitet
- Cecilia Christersson, vicerektor (tidigare prorektor), Malmö högskola, ordförande
- Josefin Claesson, Kommittésekreterare Valideringsdelegationen, Regeringskansliet (föräldraledig 2017)
- Marianne Granfelt, generalsekreterare, SUHF:s kansli. (t.o.m. 2016-12-31)
- Johan Gärdebo utsedd av Sveriges förenade studentkårer, SFS
- Joel Hellstrand, utredare, Arbetsförmedlingen
- Martin Hellström, rektor, Högskolan Väst (tidigare prorektor, Högskolan Borås t.o.m. 2016)
- Helena Hölerman, integrationsutvecklare vid Länsstyrelsen i Skåne (t.o.m 2016-06)
- Ulf Ivarsson, internationell strateg, Högskolan i Halmstad
- Bo-Anders Jönsson, vicerektor, Lunds universitet (fr.o.m. 2016-09-05)
- Malin Jönsson, utredare vid Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning, UHR
- Elin Landell, Kanslichef/Huvudsekreterare, Valideringsdelegationen, Regeringskansliet (från 2016-11)
- Helena Lindholm, rektorsråd (tidigare prorektor), Göteborgs universitet
- Pär Sellberg, nationell samordnare för validering, Myndigheten för yrkeshögskolan (t.o.m. 2016-09-05)
- Anders Söderholm, generalsekreterare, SUHF:s kansli. (2016-01-01-2017-06-30)
- Jan Theliander, prorektor, Högskolan Väst
- Katja Tollmar Grillner, dekanus, Kungliga Tekniska högskolan
- Susanna Öhman, dekan, Mittuniversitet universitet
- Marita Hilliges, generalsekreterare, SUHF:s kansli (fr.o.m. 2017-10-01)
- Linda Gerén, handläggare SUHF:s kansli (fr.o.m. 2017-08-01)

Uppdrag

Arbetsgruppen för flyktingfrågor har haft i uppdrag att:

- *verka för att tydliggöra lärosätens roll i den aktuella flyktingsituationen och betydelse för långsiktig etablering av nyanlända.*
- *identifiera och ta fram möjliga sätt vilka underlättar validering, kvalifikationsbedömningar och erkännande av reell kompetens samt skapa tydliga ingångar och underlag för nationellt gemensamma giltiga bedömningar.*
- *ta fram förslag kring kompletterande arbetsmarknads- och studieförberedande utbildningar, språkutbildning med inriktning mot högskolestudier och yrkesspecialiserad språkutbildning samt skapa utbyte kring fungerande modeller och program under utveckling.*
- *kartlägga och sprida insatser för asylsökande unga, studenter och universitets- och högskoleutbildade, samt skapa utbyte kring former för verksamhet som kan vara studieförberedande och nätverksbyggande och som ryms inom ramen för myndighetsuppdrag och avgiftsförordning.*

2. Genomförda aktiviteter

Konferenser¹

Arbetsgruppen har medverkat till fyra större konferenser:

- Möte om lärosätens aktiviteter för nyanlända (SUHF), KTH, 8 februari 2016 (nätverks- och uppstartsmöte)
- Högskoleutbildade på flykt - hur tar lärosäten emot dem? (UHR), Stockholm 28 oktober 2016
- Refugees impact on Bologna reform - Recognition of Prior Learning and inclusion in the light of increased migration (UHR), Malmö University, Malmö 12-13 juni 2017
- En högskola för alla – om nyanländas inkludering / *Towards a Global and Inclusive University Community*, (SUHF) Stockholm 27 november 2017

Första konferensen den 8 februari 2016 på KTH samlade ett 60-tal deltagare, främst från ett drygt 30-tal av landets lärosäten, men även från AF, UHR, UKÄ och Utbildningsdepartementet. Här presenterades en första lägesrapport om initiativ tagna på några lärosäten, om pågående valideringsarbeten inom Europa, Universitet- och Högskolerådets nya valideringsuppdrag och Arbetsförmedlingens uppdrag och arbete kring nyanlända, samt ett inspel från SFS om ett öppnare inkluderande samhälle. Vid detta tillfälle genomfördes även grupparbeten kring probleminentifiering men även förbättringsmöjligheter av mottagarkapaciteten i sektorn. Det beslöts i plenum att rekommendera SUHF att formera en arbetsgrupp för flyktingfrågor.

Den 28 oktober 2016 arrangerade UHR och Regeringskansliet en konferens med inbjudna internationella talare, bl a Julia Kracht från German Academic Exchange Service (DAAD). Arbetsgruppen deltog och presenterade SUHF:s arbete med flyktingfrågor, kartläggningsarbetet och exempel på pågående projekt samt deltog i en avslutande paneldiskussion. Konferensen samlade 125 deltagare.

¹ Dokumentation från konferenserna finns på SUHF (www.suhf.se) respektive UHR (www.uhr.se).

Den 12-13 juni 2017 anordnades ånyo en konferens tillsammans med UHR och EUA, denna gång i Malmö. Konferensen var internationell med 195 deltagare, där cirka 60 % kom från lärosäten, 7 % från ENIC-NARIC, 10 % från statliga myndigheter, 8 % från ministerier, 9 % intressenter och övriga samt 6 % från studentorganisationer. Konferensens fokus var på olika valideringsprocesser och erkännande av reella kompetenser, med exempel såväl nationellt som internationellt.

Den senast genomförda konferensen arrangerades nyligen av arbetsgruppen den 27 november 2017 i Stockholm, med drygt 150-talet deltagare. Bland andra var arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson inbjuden, och presenterade regeringens arbete med *insatser för hållbart mottagande och effektiv etablering*. Agneta Bladh, särskild utredare för Internationaliseringsutredningen, Regeringskansliet, adresserade *Globalt engagemang – en del av internationalisering i högre utbildning och forskning*. Konferensdeltagarna genomförde rundabordssamtal med hjälp av inspiratörer för 5 olika teman:

- **TEMA 1: Hur kan lärosätena bli bättre på validering för att tillvarata och värdera nyanländas kompetens?** Inspiratörer: Elin Landell (Valideringsdelegationen) och Pernilla Hultberg (Göteborgs universitet)
- **TEMA 2: Språk: krav eller medel i kompletterande utbildning och snabbspår? Språkande som nyckel till integration.** Inspiratörer: Teresa Tomasevic (Malmö högskola) och Ingrid Olsson (Linköpings universitet)
- **TEMA 3: Hur relaterar internationalisering på hemmaplan till nyanlända akademikers inkludering?** Inspiratörer: Patricia Staaf (Malmö högskola) och Elisabet George (Göteborgs universitet)
- **TEMA 4: Hur kan vi samverka regionalt för att bättre tillvarata nyanlända akademikers kompetens?** Inspiratörer: Bo-Anders Jönsson (Lunds universitet), Eva-Britt Grönberg (Region Skåne), Jonas Boström (Arbetsförmedlingen) och Johanna Hargö (Stockholms universitet)
- **TEMA 5: När, var och hur fungerar praktik som ingång till fortsatt utbildning eller arbete?** Inspiratörer: Jan Theliander (Högskolan Väst), Susanna Öhman (Mittuniversitetet), Beatrice Löfgren (Högskolan Väst) och Mikaela Halleröd (Arbetsförmedlingen)

Dokumentation av rundabordssamtalen kommer att sammanställas under december månad och tryckas upp i en begränsad upplaga.

Utöver konferenserna ovan medverkade ett flertal medlemmar i arbetsgruppen på seminarier om flyktingfrågan i Almedalen 2016, gällande särskilt nyanlända akademikers etablering, hinder och möjligheter:

- *Hur kan lärosätena bidra till en snabbare etablering för nyanlända på arbetsmarknaden?*
Arrangör: SUHF
- *Hur får vi snabbare in nyanländas kompetens på arbetsmarknaden?*
Arrangör: Region Skåne - Öresundshuset, Kompetenssamverkan Skåne.
- *Alla talar om snabbspår för nyanlända – men vad menar de?*
Arrangör: Västsvenska Arenan
- *Går kompetenser till spillo? Hur förbättras möjligheterna till validering i högskolan?*
Arrangör: Universitets- och högskolerådet, Valideringsdelegationen
- *Ger reell kompetens mervärde för högskolan? Om det nationella uppdraget, från ord till handling*
Arrangör: Universitets- och högskolerådet

Arbetsmöten

Arbetsgruppen har under mandatperioden utöver anordnade konferenser genomfört 14 arbetsmöten:

2016: 18 mars, 25 maj, 16 augusti, 30 september och 25 november

2017: 25 januari, 27 mars, 5 maj, 12 juni, 28 augusti, 25 september, 16 oktober, 13 november och 14 december.

Arbetsgruppen har haft 14 fysiska möten och dessutom ett antal telefonmöten i de olika arbetslagen (se nedan). Närvaron på mötena har varit stor och präglats av engagerande och framåt drivande diskussioner. Till några möten i arbetsgruppen har gäster med relevans för flyktingfrågan inbjudits, exempelvis Anders Kessling, statssekreterare, Arbetsmarknadsdepartementet med ansvar för frågor om utrikes föddas etablering i samhället; Martin Olauzon, enhetschef på Tillväxtverket, och utredningen "Översyn av mottagande och bosättning av asylsökande och nyanlända", och Jörgen Tholin, prorektor Borås högskola, särskild utredare *Tillträdesutredningen*.

Under hösten 2017 har arbetsgruppen fokuserat på förslag till ställningstagande av SUHF, vilket samlar de erfarenheter och slutsatser som arbetsgruppen diskuterat fram under perioden.

Arbetsgruppen formerade sig tidigt i 6 arbetslag med specifik fördelning av uppgifter enligt nedan:

Arbetslag 1

Tar fram underlag och förslag till hur anslagsmedel kan användas till åtgärder/aktiviteter för flyktingars integrering i högskolevärlden.

Arbetslag 2

Undersöker på vilka sätt svenska lärosäten kan öppna upp för personer som inte är studenter att kunna delta i undervisning och andra aktiviteter.

Arbetslag 3

Bevakar och påverkar utvecklingen av frågan om validering/bedömning av reell kompetens särskilt med utgångspunkt från gruppen nyanlända och kompetens tillägnad i utlandet, samt bidrar med erfarenheter för att möjliggöra bättre uppföljning av arbetet med validering/bedömning av reell kompetens inom högre utbildning.

Arbetslag 4

Tar fram nationellt kommunikationsmaterial som riktar sig till anställda, studenter och målgruppen med information om definitioner och handläggningsprinciper för nyanlända och akademiker med utländsk utbildning.

Arbetslag 5

Planerar för en nationell konferens till hösten 2017.

Arbetslag 6

Tar fram omvärldsanalys och kartläggning av kompletterande utbildning, snabbspår och praktikplatser.

3. Resultat från arbetslagen

Arbetslagens uppgifter har diskuterats på arbetsmötena enligt ovan, men ett flertal gruppvisa telefonmöten har också skett. I några fall har arbetet sammanfallit mellan grupperna till följd att Arbetslag 1 och 2 tidigt slogs samman till en grupp för att arbeta fram åtgärdsförslag och rekommendationer för att underlätta integrering av nyanlända med akademisk bakgrund.

Skrivelse med förslag konkreta rekommendationer (Arbetslag 1 och 2)

Efterhand som diskussionerna pågick blev det alltmer uppenbart att dessa två arbetsgrupperna fokuserade på att ta fram konkreta rekommendationer för etableringen av nyanlända vad gäller utbildning och integrering.

Nationell sammanställning (Arbetslag 3)

Arbetslaget har särskilt följt valideringsfrågan nationellt och haft dialog med UHR. Särskilt värdefullt har det varit att Valideringsdelegationen varit representerad i arbetsgruppen, först genom Josefin Claesson och senare genom Elin Landell.

SUHF folder – Bordsryttare (Arbetslag 4)

En bordsryttare (6-sidig folder) har producerats för att tillhandahålla kortfattad information om SUHF:s arbete i flyktingfrågan och utgöra en inspirationskälla till diskussioner på våra lärosäten.

Nationell konferens (Arbetslag 5)

Arbetslaget planerade den avslutande konferensen *En högskola för alla – om nyanländas inkludering* som genomfördes med hjälp av hela arbetsgruppen den 27 november 2017.

Kartläggning av lärosätenas insatser kopplade till flyktingar och nyanlända (Arbetslag 6)

SUHF har inom ramen för arbetsgruppen för flyktingfrågor tagit initiativ till en enkät för att samla information om lärosätenas insatser kopplade till flyktingar och nyanlända. Universitets- och högskolerådet (UHR), som är representerade i gruppen, publicerade en rapport² [Kartläggning av lärosätenas insatser kopplade till flyktingar och nyanlända](#) med en bilaga [Kartläggning av lärosätenas insatser kopplade till flyktingar och nyanlända – appendix](#). Rapporten publicerades strax före, och presenterades på UHR-konferensen 28 oktober 2016. Redan då pågick ett imponerande stort antal projekt och initiativ inom sektorn, och i flera fall hade samverkan med andra myndigheter och civilsamhället etablerats väl.

4. Ställningstagande och förslag på åtgärder

Som framgår ovan har gruppen under de två åren arbetat engagerat och aktivt med berörda myndigheter och organisationer, såväl offentliga som idéburna, i syfte att bidra till inkludering av nyanlända akademiker. Arbetsgruppen har bidragit till UHRs nationella kartläggning av lärosätenas insatser kopplade till flyktingar och nyanlända, och arbetsgruppens ledamöter har både varit medarrangörer och deltagit som presentatörer vid ett antal nationella konferenser och en internationell konferens. Ett nationellt nätverk för frågor kopplade till nyanlända akademiker omfattande de flesta svenska lärosätena har etablerats. Vikten av att få ekonomiskt stöd för validering, kompletteringsutbildningar och lagstiftningsändringar mm, har lyfts vid alla seminarier och konferenser som ytterst angelägna frågor.

Arbetsgruppen har satt samman ett separat dokument (bilaga till rapporten) som presenterar förslag på åtgärder som vi ser främjar inkludering av såväl nyanlända som de sedan längre tid i Sverige bofasta akademikerna med utländsk utbildning, vid alla våra svenska lärosäten. Förslagen anges kortfattat nedan i punktsatser (underlag till dessa finns i bilagan), och vi lämnar över dessa till SUHF:s styrelse med en stark tilltro att mycket av det som föreslås ska kunna genomföras med riktade insatser.

² Rapporten med bilaga finns på UHR:s hemsida:

<https://www.uhr.se/om-uhr/nyheter/2016/larosatenas-arbete-med-flyktingar-och-nyanlanda/>

1) Förändra lagen om tillfälliga uppehållstillstånd

- *Påbörjade studier på en kompletterande utbildning och högre utbildning i allmänhet bör kunna ge möjlighet till permanent uppehållstillstånd på samma sätt som ett arbete.*

2) Underlätta för fler att komma i fråga för kompletterande utbildning

- *Förordningen föreslås ändras så att fler kan komma ifråga för den kompletterande utbildningen utan att kraven på förkunskaper väsentligt förändras eller att den kompletterande utbildningens maximala omfattning (120 högskolepoäng/student) överskrids.*
- *Högskolan bör till den kompletterande utbildningen också kunna anta sökande som bedöms ha förkunskaper som ger förutsättningar att genomföra den kompletterande utbildningen för att kunna avlägga examen eller kunna få behörighet att utöva yrket den utländska utbildningen förberett dem för.*
- *Lärosätena behöver se över vilka krav på förkunskaper som sätts upp för de kompletterande utbildningarna. Kraven måste sättas i relation till att individer ska kunna tillgodogöra sig utbildningen med de möjligheter till stöd som lärosätet kan ge inom ramen för utbildningen.*
- *Fler lärosäten ska kunna vara aktiva i arbetet med att ge kompletterande utbildningar. Detta för ett effektivt utnyttjande av den samlade utbildningskapaciteten i svensk högre utbildning, och för att planering och genomförande av sådan utbildning i sig också är verksamhetsutvecklande. Fler ansvariga lärosäten ger bättre förutsättningar för att kompletterande utbildningar når personer i hela landet.*

3) Påskynda arbetet med att utveckla validering av kunskaper och färdigheter som inte förvärvats vid svenska lärosäten

- *Den reella möjligheten för lärosätena att ge förhandsbesked måste öka, och regelverket kring detta måste tydliggöras.*
- *Resursfördelningen till universitet och högskolor måste ta hänsyn till att validering är en resurskrävande verksamhet för vilken ekonomiska incitament måste finnas. Det är viktigt att detta tydliggörs i Valideringsdelegationens kommande delbetänkande rörande högskolan, samt att utredningen om "Styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten" (dir. 2017:46) beaktar detta i sina förslag.*
- *Lärosätena måste i högre grad erkänna varandras valideringar. En nationell struktur behöver skapas som tillförsäkrar individen en likvärdig, rättssäker och transparent bedömning av sitt tidigare lärande. Detta förutsätter en utvecklad samverkan mellan lärosäten, vilket också kan bidra till ökad kostnadseffektivitet.*
- *Regelverket behöver moderniseras och arbetssättet utvecklas för att öka lärosätenas möjligheter att göra generösa bedömningar och samtidigt kvalitetssäkra processen vid tillgodoräknanden.*
- *Lärosätena behöver större och mer flexibla möjligheter att kunna erbjuda de utbildningsdelar som en individ efter en validering behöver komplettera med för att nå sina utbildningsmål. Regelverk och arbetssätt härvidlag behöver ses över.*

4) Förbättra förutsättningarna för lärosätena att bedriva förberedande introduktionsutbildningar liksom behörighetsgivande språkutbildningar

- *Avsätt särskilda resurser för förberedande utbildning som möjliggör språkstudier på universitetsnivå och ger förutsättningar att genomföra utbildning i ämnesspecifika kurser, erhålla studie- och karriärvägledning, genomgå relevant samhällsorientering samt mentorskap och praktik. FOT*

5. Fortsatt arbete

Sveriges universitet och högskolor har ett stort och viktigt ansvar vad gäller breddad rekrytering, breddat deltagande, inkludering och allas likvärdiga möjligheter samt internationalisering. Arbetsgruppen har i sitt arbete tagit fasta på den viktiga roll som lärosätena spelar i att bidra med lösningar för individer i den uppkomna flyktingsituationen. Arbetsgruppen lämnar därför ett antal förslag på åtgärder enligt ovan, vilka flera kräver lagändringar men är i huvudsak tydligt kopplade till lärosätenas arbete med inkludering i en högskola för alla.

Insatser på svenska lärosäten, där akademien möter upp behov hos nyanlända akademiker för att underlätta integrationen, öppnar samtidigt upp för möjligheten att utveckla den akademiska mötesarenan för ömsesidigt kompetens- och erfarenhetsutbyte på lika villkor. Arbetet med en förbättrad integrering har bara börjat och mycket av arbetet kvarstår. Lärosätena måste fortsätta arbeta proaktivt med frågan, inte minst genom löpande utbyten av erfarenheter och spridning av resultat. Detta görs med fördel genom SUHF:s försorg och vi förslår därför att arbetsgruppen för flyktingfrågor får fortsatt förtroende att arbeta vidare även för perioden 2018 – 2019. Att arbetet har varit så produktivt beror till stor del på den breda representation av organisationer/myndigheter, lärosätesledningarna från såväl mindre som större lärosäten, den relevanta administrativa kompetensen och en aktiv studentkårsrepresentant som utgjort arbetsgruppen.

Bilaga: STÄLLNINGSTAGANDE OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER från SUHF:s arbetsgrupp för flyktingfrågor

INKLUDERING AV NYANLÄNDA VID SVENSKA LÄROSÄTEN - för breddad rekrytering, breddat deltagande och ökad internationalisering på hemmaplan